

ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 212 ԵՐԿՐՈՐԻ ՏԱՐԻ Ուրբաթ 13 Դեկտեմբերի

1885

Ուրբաթ 13 Դեկտեմբերի ԵՐԿՐՈՐԻ ՏԱՐԻ № 212

Տարեկան 10 ռուբլի, լին ամսական 6 ռուբլի, երեք ամսական 3 ռ. 50 կ. հատուկ 5 կոպեկի: Բաժանորդ են գրվում թիֆլիսյան և արևելահայկանյան խմբագրատաները:

Խմբագրություն հասցեն՝ Тифлисъ, Редакция „Норъ-Даръ“ կամ Tiflis, Rédaction „Nor-Dar“:

Խմբագրությունը բաց է ամեն օր (բացի առիթներից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը: Ծայտարարությունները ընդունվում են ամեն լուսնոտի օրը: Ծայտարարությունները բառերն 2 կ., ընկալմանը համարժեք հրկնապատկեր

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ-ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

ՆՈՐ-ԴԱՐ

ԱՄԵՆՈՐԵԱՅ ԹԵՐԹՐԸ
ԹԻՖԼԻՍԻՄ

ՀՐԱՏԱՐԱՎՈՒՄ Է 1886 ԹՈՒՆԱԿԱՆՆԵՐ

ՆՈՐԻ ՊԻՐԳՈՎ և ՄԻԱԳՐՈՎ
(ԵՐՐՈՐԻ ԿԱՐԻ)

Տարեկան գինն է 10 ռուբլի, լին ամսական՝ 6 ռուբլի, հատուկ՝ 5 կոպ.

Երևույթի և թիֆլիսյան բաժանորդները վճարում են 30 ֆրանկի: Բաժանորդ են գրվում իւրաքանչիւր ամսի 1-ից:

Թիֆլիսյան բաժանորդ են գրվում ՄԻԱԳՐՈՎ «Նոր-Դար»-ի խմբագրատանը:

Խմբագրատանը գտնվում է պոստատան ետևը, Տրոյցկի փողոցի վերայ, Սամբա (Տրոյցկի) եկեղեցու հանդեպ, տուն № 9.

Խմբագրություն հասցեն՝ Тифлисъ, Редакция „Норъ-Даръ“ կամ Tiflis (Caucas) Rédaction „Nor-Dar“:

Պ. Կ. Թղթակցները և յոթնամյակները պետք է կարելու չափ մատուցել ամսական 6 ռուբլի և յոթնամյակները 3 ռուբլի: Երեք ամսական 3 ռուբլի 50 կոպեկի: Բաժանորդ են գրվում թիֆլիսյան և արևելահայկանյան խմբագրատաները:

Ձե հրատարակում կարևոր աշխատությունները կարող են հեղինակները լիազորվել խմբագրատանը անձամբ կամ ուղղակի ձեռքով: Հրատարակողի անունը և հասցեն խմբագրությունը պետք է պարտադրաբար նշանակի:

Ձե հրատարակում յոթնամյակների կամ թղթակցությունների համար խմբագրությունը կը ցանկանա և պատրաստ է միշտ բացառապես լին ամսական 6 ռուբլի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Առաջին դեպքը. — Իսթրաբուլի Նոր-Դարի ամսական 6 ռուբլի և յոթնամյակները 3 ռուբլի 50 կոպեկի: Բաժանորդ են գրվում թիֆլիսյան և արևելահայկանյան խմբագրատաները:

Թղթակցությունները պետք է կարելու չափ մատուցել ամսական 6 ռուբլի և յոթնամյակները 3 ռուբլի 50 կոպեկի: Բաժանորդ են գրվում թիֆլիսյան և արևելահայկանյան խմբագրատաները:

Թիֆլիս, 12 Դեկտեմբեր 1885 թ.

ԿԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵՐԿՐՈՐԻ ՏԱՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲԱՅՈՒՄՈՒՄԻ ԱՌԹԻՒՆ

Վերջին պատգամով և Պոլսից մեր ստացած թղթակցություններից և մասնավոր նամակներից երևում է,

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԱԹՈՍ ԱՂԱՆ
(Համարի անցք)

II

(Վ. Ե. Զ.)

Վերջին բանագրության պատճառով, սկսեց Տեղադրող ցածր ձայնով, այնպես որ կարող էր լսել միայն Հայկը. — Մաթոս աղան և հանգուցեալը ունենալ առևտրական ընկերությունը: Գրամատիկը որ ընդամենը 4000 էր, երեք քառորդ տոկոս էր Մաթոս աղան, իսկ մնացածը հանգուցեալը, այդ ընկերությունը տևեց մինչև 1880 թ. և զուգարդ հասավ 16000-ի: Այդպես է աչքի առաջ ունենալ, որ այդ քառորդ ժամանակամիջոցում Մաթոս աղան իւր տանը էր նստած, իսկ աշխատողը հանգուցեալին էր, որը երբեք դադար չունէր, Ալեքսանդրապոլի, Արաբկառի, Թիֆլիսի, Ախալցխայի պառտեղներում էր նա և երբևէն պատերազմի դաշտում էր լինում: 1880 թ. Մաթոս աղան կամեցաւ բաժանուկ հանգուցեալից, այդ տանուկից հազարից 2000 լինելով ապառիկ, Մաթոս աղան Թողեց հանգուցեալին վերայ և տալով նրա ձեռքը կանխիկ 2000 ռուբլի՝ վերջապետեց հաշիւը: Հանգուցեալը համարեալ նրա ստերը ընկած՝ խնդրեց որ գտնէ վերջին ապառիկի կնիքը, բայց Մաթոս աղան լսել անգամ չուզեց: Խնդրեց Վերջորդ ստիպւած էր համաձայնուելու:

Դրանից յետոյ Դրեգորը սկսեց իւր համար առանձին վաճառականությունը, բայց բազում իւր երեսը դարձրեց նրանից, դանազան գործերում նա կորցրեց իւր 2000 ռուբլին, ապառիկները չէր կարողացաւ ժողովել պարտապահները, ոմանք յաւիտեան Թողեց անցաւ աշխատելու, իսկ ոմանք բոլորովին հրաժարուցան վճարելուց: Դրեգորը յանկարծ տեսաւ իրեն անգուցեալի ափում, անյաջողությունը ամեն կողմից տիրել էր նրան, չէր նայելով որ տեւ և գլխիւր նա անդադար աշխատում էր, բայց իզուր: Նրա գլուխը օրեց օր վատանում էր, նա որդը տեսաւ, որ եթէ երկար շարունակուելու լինի այդ դրությունը, նա չուտով կը մնայ առանց մի կտոր հացի: և ահա նա գիտնում է Մաթոս աղային:

Աղա, գործերս քանի դնում՝ վատանում են, ասում է նա, յոյս միմիայն ձեռք վերայ է, ապառիկէք մի ամբողջ գերդաստան կորստեան տեսչատակ անգուցեալից:

Ինչ կարող եմ անել, որդի, ասում է խորամանկ Մաթոս աղան, եթէ կուզես, մտիւր իմ մօտ ծառայ:

Աղա, ինչ կասն քաղաքում եթէ այդ լուրը տարածուի, երեկ ընկեր, իսկ այսօր ծառայ, էի, աղա, աւելի շուտ կը համաձայնուիմ անթիվ գերեզման մտնելու, քան այդ առաջարկությունը ընդունելու:

Արեւ չէին չեմ կարող տեսնել, իմ գործերն էլ լաւ չեն, որդի, օրեց օր

որ երուսաղէմի պատրիարք գեռ չէ ընտրուած:

Այդ խնդրի վերաբերութեամբ մեր արած դիտողությունները հաստատվում են:

Ազգ. ժողովի մէջ մի կուսակցություն ահա երկու տարուց աւելի է որ ազգի բոլոր գործերը տակն ու վերայ անելով՝ ամեն բան և ամեն ինչ իւր կուսակցություն հաշիւներին է զոհում: Այդ կուսակցություն համար ազգ, օրենք, իրաւունք, պարտաւորություն, պատրիարք, Ազգ. Սահմանադրութիւն... գոյություն ունեն միայն այն ժամանակ, երբ գրանք, լարմարվում են նրա հաշիւներին, հակառակ դեպքում այդ կուսակցություն համար գրանք չէր կան:

Որովհետեւ Ազգ. ժողովում Երուսաղէմի ս. Յակոբեանց Միաբնութեան համար պատրիարքի ընտրութեան ժամանակ այդ կուսակցությունը լաղթուեցաւ, որովհետեւ հակառակ բոլոր աշխատանց այդ կուսակցությունը ընտրելին լիա մնաց, ուստի պետք է Սահմանադրութիւն, Ազգ. ժողով խոնարհին և սպասեն մինչև որ այդ կուսակցությունը, իրեն յայտնի միջոցներով, աշխատէ իւր ընտրելի համար քուէներ պատրաստել:

Ազգ. ժողովի ողջամիտ մասը չը կարողանալով այլ ևս տանել գործերի անգլուխ և խառնակ դը-

ն աշխատանքս պահպանում է:

Աղա, խղճացէք ինձ, ասում է Դրեգորը արտասուք աչքերին, եթէ կամենաք կարող էք օգնել, տուէք գտնէ 1500 ռուբլի մի որոշ ժամանակով, հաւատացած եղէք, որ իւր ժամանակին կը վերադարձնեմ:

Ձուքնիմ, որդի, չունեմ:

Դուք գիտէք, աղա, աղապիտէք ընտանիքս կորստից, ասում է Դրեգորը և ընկնում նրա ոտքերը:

Մաթոս աղան էլ այդ կուղէք, մի քիչ մտածելուց յետոյ նրա աչքերը փայլեցին ուրախութեամբ:

Իաւ, որդի, ես չեմ կամենում որ գուցե կուցիս, միայն հիմայ մօտս փող չունեմ, երկիւղեան արեւ և բիւր հետո 1500 ռուբլու պարտաւորակ, միայն թէ 25 տոկոսից պակաս չեմ կարող տալ:

Աղա, դա շատ է, ասել 25 տոկոսը չը լսուած րան է:

Ինչ անեմ որդի, ես էլ այդ տուկոսներով եմ ապրում, եթէ չես կամենում մի վերցնել:

Դրեգորը ուրիշ ելք չունէր, նա այն վիճակին էր հասած, որ եթէ 30 տոկոս էլ պահանջէր, պիտի համաձայնէր, և նա կամայ ակամայ յօժարեցաւ:

Երեկոյան Դրեգորը գիտնում է Մաթոս աղայի տունը հիւր առնելով իւր ձեռքով գրած 1500 ռուբլու պարտաւորակը:

Կարող եկար, որդի, ուրախութեամբ ընդունում է նրան Մաթոս

թուլիւնը՝ առանձին մի ստորագրութիւն է բացել Ամեն. Յարութիւն Սրբազանին Երուսաղէմի պատրիարք ճանաչել տալու համար:

Յայտնի է մեր ընթերցողներին, որ Ազգ. ժողովում կատարուած ընտրութեան ժամանակ, որտեղ ներկայ էին 66 երեսփոխան, Ամեն. Յարութիւն Սրբազանը ստացել էր ընտրելիներից ամենաշատ քուէն, այսինքն 34 քուէ: Բացարձակ ձայների մեծամասնութիւնով ընտրուած լինելու համար, անհրաժեշտ էր, որ Յարութիւն սրբազանը ստանար 36 քուէ: Այդ էլ կատանար նա, եթէ կանխաւ ժողովին յայտնի լինէր ներկայ երեսփոխանների թիւը, կամ եթէ ժողովի ատենապետը կողմնակցութիւն չանէր և իսկոյն նոյն նիստին նորից ընտրութիւն անել տար: Բայց այդ չարաւ, նա աւելի լաւ համարեց մի կուսակցություն շահերը պաշտպանելով ժողովը ցրել:

Ձե գիտե՞ք թէ Ամեն. Յարութիւն սրբազանին պատրիարքացնելու կը լաղթուէ Ազգ. ժողովից գուրս ստորագրութիւն բանալով երեսփոխանների մէջ, բայց կարծում ենք որ այդ ճանապարհով ազգ. ժողովի ատենապետի սխալը չը ուղղուելով հանդերձ, Սահմանադրութեան դէմ են գործում, որովհետեւ ընտրութիւնը պետք է կատարուի ժողովի մէջ և ճանա-

չուի ժողովում, և ոչ թէ նրանից գուրս:

Բայց երեւելի է Յառաջադիմական օջախի իւր նեղ վիճակից գուրս գալու համար արած գիւտը:

Մեզ գրում են Կ. Պոլսից, որ այդ օջախը տեսնելով, որ Երուսաղէմի պատրիարքի ընտրութեան մէջ իւր ընտրելին չի պիտի կաւորանայ առաջ տանել, ստորագրութիւն է բացել, որպէս զի Ամեն. Յարութիւն պատրիարքը Երուսաղէմի պատրիարք լինելով մնայ և Կ. Պոլսի, այսինքն համայն թրքահայաց պատրիարք:

Ինչպէս երևում է Ազգ. ժողովում յայտնի կուսակցությունը հրաժարեալ է— և այս մարդիկներին ձեռքով են վճռուած հայաց ազգի կենսական, նոյն իսկ եկեղեցական ամենաբարձր և ամենակարեւոր խնդիրները, մարդիկ, որոնք գուցէ չեն վարանիլ Հոռովայ Պապի միջամտութեանը փաստաբանելու մեր եկեղեցական խնդիրներում եթէ այդ իրենց հաշուին դէմ չէ:

Ազգ. ժողովում Սահմանադրութեան վերաբնութեան խնդրին է արծարծվում, աւելի լաւ կը լինէր, մեր կարծիքով, եթէ առաջ արդի երեսփոխանական ժողովը արձակուէր և հապա թէ այդ տեսակ կարևոր խնդիրների քննութեան ձեռնարկէին:

Ս. Ս.

աղան, բերել թուղթը:

— Ահա առնելի աղա:

— Շատ լաւ, արեւ ուրեմն ստացիր փողերդ:

Մաթոս աղան առնելով Դրեգորին տանում է իւր առանձնատենակը և համարում է 1000 ռուբլի:

— Մնացածը վաղը, որդի, հիմայ չունեմ:

— Աղա, պարտաւորակը արեւ 1500 ռուբլու է:

— Մնացածը վաղը, գուցէ չես հաւատում, ուրեմն փողերս լիա տուր:

— Շատ լաւ, աղա, թող վաղը լինի, ես ձեռք հաւատում եմ:

Դրեգորը առնելով փողերը ուրախութեամբ գուրս է գնում: Ձե նայելով որ ահա իսկ սոկոսով էր փող վերցրել, բայց նա յոյս ունէր որ այդ փողերով կը կարողանայ բաւարարել իւր գրութիւնը և կարգի բերել գործերը:

Միւս օրը Դրեգորը չը գնաց Մաթոս աղայի մօտ և վերջինս կարծեց թէ Դրեգորը մոռացաւ իւր 500 ռուբլին, բայց ահա մի օր ծառան յայտնում է թէ Դրեգորը ուղղում է իրեն տեսնել:

— Առա որ տանը չէ, հրամայում է նրան Մաթոս աղան:

Դրեգորը հանգիստ վերադառնում է տունը, նա այնուհետեւ այդ 500 ռուբլին վերցնելու պէտք չունէր, նա մտածում էր որդին յայտնելու Մաթոս աղային, որ նախկին պարտաւորակը ոչնչացնէ և ինքը կը տայ մուրհակ 1000 ռուբլու: Բայց ամեն անգամին, երբ նա գալիս

էր Մաթոս աղայի տունը, նրան յայտնում էին որ աղան տանը չէ: Անցան և մի քանի օրեր և նա լսեց, որ Մաթոս աղան արդէն տեղափոխուել է Թիֆլիս իւր առողջութիւնը վերականգնելու համար: Ձե գիտէ՞ք ինչ անէր Դրեգորը, կասկածը նրա սրտում ծնուել էր և այդ կասկածը կրճուած էր նրա սիրտը և տանջում: Ինչ պիտի անէր նա, եթէ Մաթոս աղան նրանից պահանջէր 1500 ռուբլի, քանի որ նա ստորագրել էր 1500 ռուբլու պարտաւորակ: Այդ կասկածը երբէք նրան հանգիստ չէր տալիս: Նա լսել էր շատ անգամ գիւղացիներից որ Մաթոս աղան այդպիսի գործերի համար միայն ձաւրակ մօրդն է, եթէ նա այդպիսի մի կատակ էլ նրա հետ խաղար, այդ գործնալի չէր լինի և այդ միտքը նրան դարհուրանքի էր հասցնում, բայց եղածը եղել էր և ուղղել կարելի չէր:

Անցաւ այդպիսով մի ամբողջ տարի և հասաւ ձիանակեալ ժամանակը, Դրեգորը ընդամենը ունէր 800 ռուբլի: և ահա երեւցաւ մեր Մաթոս աղան, Դրեգորը դիմեց նրան:

— Աղա, ահա ձեռ 800 ռուբլին, մընացիւր յետոյ, մի քանի ամսից կը տամ:

— Ինչ 800 ռուբլի... դու պարտեօ ինձ 1900 ռուբլի, բղաւում է Մաթոս աղան:

— Ինչ 1900 ռուբլի, աղա, չէ՞ որ դուք ինձ տուէք 1000 ռուբլի:

«Times» լրագրերը տպագրում է, թե երեք կայսերությունները ընդունում են բոլորապես լիակատար միությունը և այլևս չեն ընդդիմանում այդ միությունը կազմակերպելուն:

«Pester Lloyd» լրագրերը, նույնպես 27-ից, Ռեյդերից հետագում են, որ թեպետ գործերը գրություններ մնում է առաջին անգամ, սակայն սերբերի և չեխների հասարակական շարժանքներում կարծիքները մեծ փոփոխություն ենթարկվում են: Սերբերը խաղաղություն են ցանկանում, «Koeln. Zeit.» լրագրի Ադրիանոպոլսի թղթագրի ասումով, Արևելահայաստանի չափազանց թշուառ ու խեղճ զորություն մեջ է գտնվում: Բուլղարացիները այն օրը հասան, որ նրանց համար աշխարհը, խոտը և այլ կարևոր պարզեցները Փաթար-Փաղարիցից բերում են Սոֆիա կառավարող, որովհետև ծանրաշարժ և փայտեղ անկախությունը չեն գիտնում վատ և շատ անցողիկ անկողնի խաղաղության ու փառքով: Կազմակերպում է այլ շրջակայ տեղերում մինչև 2,000 բուլղարական կանայք և մայրեր, որոնց ամուսնները և որդիները գնացել են սերբերի դեմ պատերազմելու, պաշտոնապես ապստամբել ու աղմուկ են բարձրացնում և պահանջում են քաղաքագլխից դադարեցնել պատերազմը և վերադարձնել նրանց իրենց ամուսններին և որդիներին: Այդ կանանց լավագույնը համագործակցում են, սակայն այս փաստից և դեպքից երևում է, որ այդ հարուստ երկրները շատ դժգոհ է ներկայ կարգավիճակից:

ՃԱՊՈՆԻԱ. — Ճապոնական կայսրը, սպանիական Ալֆոնս թագավորի մահից հետո, հրամայեց 21 ժամ սուգ պահել իւր արքունիքում: Ասիական թագավորների մեջ սա առաջին օրինակն էր, որը ցույց տվեց, որ Ճապոնը սրտից զգաց մի երկրպագու թագավորի մահ և արևելյան կարգավիճակը: Սրանով նա ցույց տվեց, որ համարում է եւրոպական տեղություններին, ինչպես և նրանց քաղաքակրթության ազդեցությունը:

ԽԱՌՆ ԼՈՒԲԵՐ

Եվսկուրիալ — Այս երեկոյն արքունի վանքում, ուր ի վաղուց հետ է թաղվում են սպանիական թագավորները, գտնվում է ընդամենը Մադրիդից երեք մղոն հեռավորությունում, մի տխուր և մռայլ տեղում: Եվսկուրիալում, սկսելով Կարլոս V-ից մինչև Ֆիլիպի IV-ը թագավորները, բացի Ֆիլիպի IV-ից և Ֆիլիպի V-ից, թագավորները, որոնք թագավորներ են Մադրիդում: Այդ մռայլ շինությունը կառուցել է Ֆիլիպ IV-ը (1563—1584) ի շնորհիվ Սին-Անտոնիոյի մոտ արած յաղթանակի, որի ժամանակ նա իրեն օգնություն էր կանչում սուրբ-Լուսեֆիտների: Եվսկուրիալը կարող է համարվել աշխարհի վերջին ամենամեծ շինություններից մեկը և պատմում են, որ երբ լինել հեղեղի վերջին օրերը մի անգամ տեղափոխվեց նրա մեջ մի ամբողջ հետակ դռանը:

Մադրիդը և Եվսկուրիալը միանում են երկաթուղով, որ անցնում է ամառի և քաղաքային ճանապարհի միջով: Շինությունը ձևը, որը կրում է միջնադարյան ճարտար, շատ ծանր տարատիպություն է գործում ճանապարհորդի վերաբերմամբ: Առաջ ամբողջ առկա լուստիտային ունեք, որովհետև Մադրիդի և Եվսկուրիալի մեջ տեղը գտնվում էր

անտառ, որից այժմ ոչ մի հետք չի մնացել: Ամբողջ, որի շինությունը տեղացի քառն և մեկ տարեկան հիմնադրվել էր, ծխող պեմի աշխարհի հրաշքներից մեկը համարվում: Նրա շինությունը 13-ին և «կրօնաւոր»-թագավորը, ինչպես կոչում էին Փիլիպ IV-ին, բռնակալից աղտոտվեց մինչև մեծանելը 14 տարեկան ինչպես վանք, Եվսկուրիալը վաղուց արդեն երեսն ի վաղ ընկած է, իսկ ինչպես թագավորական ամրոց — նա հետզհետե ամրացանում է: 200 աշակերտներից բաղկացած զորքը, որը հիմնեց Ալֆոնս թագավորը, բռնում է այդ շինությունը շատ փոքր մասը: 15 ահաբեկ գազիներ են տանում զենքի ամրոցի ներսը, որը ունի 11,000 պատուհան, 63 շատուղան, 80 սանդուղի և 16 բակ: Ամբողջ շինությունը գրանիտ քարից, և չունի դարձվածքներ: Ամբողջը ներսն էլ շատ տխուր տպավորություն է թողնում այդ շինության վերայ, որովհետև արհալան ճառագայթները երբեք չեն լսվում: Ճում նրա մեջ, Այդ տպավորությունը չեն կարողանում ջնջել ոչ Ջորդանի հողային քանդակները, ոչ Պաննոնիայի ճարտարապետությունը: Եվսկուրիալի բոլոր գույքերը, իսկ թեպետ թե ընկալվում ու թափափում է Փիլիպ IV-ի թագավորի հոգին: Այդ ահաբեկ շինությունը ունի մի հսկայական գմբեթ, որի խաչը եկեղեցու լուստիտային 95 մետր բարձրության վերայ է գտնվում, ահաբեկ են նաև նրա մեջ գտնված կոթողները, որոնք նույնպես գույն են քանդակներից և նկարներից: Պաննոնիայից, միայն գմբեթից է զարգարում Գուլիան Ջորդանից սրբազան պատկերներով և սքանչելի նկարներով: Այս տեղ նկարած կան ընծայում ի տաճար, Քրիստոսի ծնունդը, Մոգերի երկրպագությունը Փղերին և այլն շատ այդ տեսակ պատկերներ: Ինչպես երևում է նկարից, ճարտարապետի և քանդակագործի բոլոր ջանքերը գործ են գրում միայն նրա համար, որ կարողանան տալ այդ սրբազան տեղին իրենց արժանի մի վանք տեսարան: Շինությունը գրեթե ամբողջով էր ավերվում և ահաբեկ սեղանը, շինած մարմարեներից, իւր լայն ընդարձակ սանդուղիներով: Գլխավոր սեղանի աջ կողմում կանգնեցած է Կարլոս V-ի բրոնզե արձանը, չորսապատի նրա կնոջ և քույրերի արձաններով, իսկ սեղանի ձախ կողմում գտնվում է Փիլիպ IV-ի արձանը չորսապատի իւր չորս կանանց և իւր Փիլիպ IV-ի III որդու արձաններով: Գլխավոր սեղանի կից գտնվում է մի փոքրիկ և հասարակ դարձված սենյակ, որի մեջ Փիլիպ IV-ը բնակվեց 14 տարեկան: Նրան հարկաւոր էր միայն բռնալ իւր համեստ բնակարանի պատուհանը և նա արդեն ներկայ էր գտնվում ժամերգություն:

Այդ փոքրիկ սենյակին կից գտնվում է մի բնակարանի մեծ դահլիճ, ուր թագավորը ընդունելություններ էր տնոմ: Ահա, այսպես էին այն ժամանակույն ամենահզօր թագավորի ապարանքները: Նրա փոքրիկ սենյակի պատերի վերայ, մինչև այսօր էլ կարելի է տեսնել հետեւեղ գրությունը: «Այս համեստ բնակարանում վախճանեցաւ Փիլիպ IV-ը, որովհետև աշխատեց շատ փոքր էր Կարլոս V-ի որդու համար: Նա այնքան անապաքին է արդար կենք էր վարում, որ նրա մեջ բնակվում էր միայն հոգին, իսկ մարմինը, երբ նա մեռաւ, փախել և ոչնչացաւ: Պէտք է իմանալ, որ այժմ

էլ Եվսկուրիալում ամեն բան նույն դրությունն է մեջ է, ինչպես Փիլիպ IV-ի ժամանակ:

Արքայական դամբարանը ունի անկիւնի ձև ունի և 10 մետր տրամագիծ: Հակառակ դրան պատի մօտ գտնվում է սեղան, իսկ միւս պատերի մեջ շինված են մեկ մեկու վերայ պահարաններ, առին մեծում 4 հատ, ներքին մեջ գտնվում են ծանր մարմարե թեմբեկներ: Դեպի վեր, ձախ կողմում, հանգստանում են Կարլոս V-ի կայսրի ոսկեքերը, իսկ աջ կողմում միայն աշխարհի թագավորների մարմինները, որոնք կամ թագավորի են, կամ մեկ են թագաժառանգներ: Դմբեթից մի աղտոտ լոյս է միայն թափանձում դամբարանի մեջ, իսկ լատակը և շինությունը լուսավորում են սեղանի առաջ վառած հալիւ հալ և նուազ լոյս տալով ու վառելով մոմերը: Ալֆոնս XII-ի ներկայությունը, այս դամբարանում թաղվեցաւ: Քրիստոսի թագունը, Առ հասարակ Եվսկուրիալում թաղված վերջին թագունը Նեղա Ալֆոնս XII-ի թագավորի առաջին ամուսինը, Նա թաղված է մի, առանձին մատուռում, գլխավոր սեղանի մօտ: Սղոտակ մարմարեներից դադարի վերայ ոսկե տառերով գրված է հետեւեղ գրությունը: Mercedes, redis Alfons dulcissimu conjux (Ալֆոնս թագավորի ամենասիրելի ամուսին Մերսեդես): Այդ դադարը մինչև այսօր էլ ծածկված է պսակներով: Դադարից դեպի ձախ, պատի մօտ գրած է անգլիական թագուհու ընծայած և ծաղիկներով զարդարած խաչը:

Սղոտակ մարմարեներից շինած բազմաթիւ կոմպարտների մեջ, հանգստանում են մարմարեների շինած, հայկական ամբողջների տակ, սպանիական թագավորական տոհմի զանազան անդամները, իսկ նրանց չորսապատում են 7 տարեկանից ցած, արքայական սեղանի երեխաների դադարները: Մի առանձին բաժանումում թաղված է Գոնթալան աւստրիական երեխի զորավարը, որը Լիսաբոնի ծովափին պատերազմում փառաւոր և նրա անունը անմահացնող յաղթանակի բռնեց թշուառ վերայ (այդ պատերազմում Գոնթալան հիղեցաւ, երեխի Սերվանտեսը զրկուցաւ աջ կողմ): Եվսկուրիալի այս Պաննոնիայի գետ դառարկ տեղերը շատ ունի ինֆանտների և ինֆանտուհիները համար: Արդե՞ք երբ և իցէլ իցուցել, թէ ոչ Սերվանտեսը ճարտարապետական և նկարչական ձևակերտներից երեխին է Քրիստոսի մարմարե թեմբեկի արձանը, որը քանդակել է Բլենդինոս Զելլին: Արքայական ապարանքներից ամբողջ մի շարքը դադարում է սպանիական կենսական նկարած պատուհաններով: Մօտ 40 սենյակի դարձված են այդ նկարչական պատուհաններով և աշխարհի վերայ այդ կողմնէ ոչ մի արքայական ամրոց կամ արքունիք չէ կարող մրցել: Ներկայից այնքան նուրբ, զեպեցիկ և թափուն են, որ կարծես թէ նոր շինել նկարած: Եվսկուրիալի գրադարանը նույնպես երեխի է աշխարհում, ինչպես բանաստեղծական, նույնպես և ուսումնական հին և չեղագարդ գրութեմբերով ու կազմերով, որոնցով էլ են պատահարները: Այստեղ կը տեսնուի Վերգիլի մօտ հանգիստ կանգնած Յուլիանէս աւետարանչին, Պլինիոսի և Կորնելի և այլ պարսկական ու չինական հեղինակներ: Ամբողջ դահլիճը զարդարւած է Մոսկովի, Վաթիկանի Սեղանի և այլ երեխի նկարչների նկարած պատկերներով: Այդ գաւթեղի գլխավոր դարձը Տիգրանի «Վերնատան ընթերցել է» ուր պատկերները նկարւած են բնական մեծութեամբ

և դրբով և օրը երեխի է ինչպես ներկերի հարստութեամբ, նույնպես և հանձարեղ նկարով:

ՀԻՍՏՈՐԻԱՅԻՆ ՀԵՌՈՒԳՐԱԿԱՆ ԳՈՒԾԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
ՆՈՐ-ԳՈՒՐ-Ի ՀԵՌՈՒԳՐԱԿԱՆ
11 ԴԵՔՏԵՄԲԵՐԻ

ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ. Պետական խորհուրդը, վճարելիք դեպարտամենտի և նրա հետ միացեալ առաջին դեպարտամենտի մեջ գործերը բաժանելու ու կարգադրելու համար կարգաւորեց, եթէ երևան ելնէ մեղադրելի անմեղութիւնը կամ այն սուտ վկայութիւնը, որոնց վերայ հիմնուած է հաշտարար դատարանի կամ դատաւորների վերջիւ, գործը կարող է նորոգուիլ, այն ժամանակ, երբ կը վճռէ այդ Սենատի վճռաջինը դեպարտամենտը: Վերջիւնեալ դատաւորների իրենց պաշտօնի մեջ արած զեղծումների գործը ենթարկուած է առաջին և վճռաջինը դեպարտամենտների միացեալ նիստի քննութեան ներքոյ:

Յանցաւորներին գժտանքում պահելու օրէնքի փոփոխութեան առթիւ, պետական խորհուրդը արեւ է այդ մասին մի շարք փոփոխութիւններ օրէնքի մեջ և հրատարակել է: Համաձայն զօրաժողովի 56 կանոնադրութեան 4 յօդ. յայտարարուած է, թէ այն անձինք, որոնք կամենում են կարճ ժամանակամիջոցում ծառայութեան մեջ իրաւունքներ ունենալ, պետք է ունենան վկայական գաւառական դպրոցական խորհրդից, իսկ ուր այդպիսին չը կայ, գոնեայ տեղական դպրոցների մանկավարժական խորհրդից սկզբնական դպրոցի վկայական: Այն տեղերում, ուր չը կան դպրոցական խորհուրդներ, այլ կան միայն գաւառական կամ քաղաքային դպրոցներ, որոնք բաղկանում են երկու գաւառներից, վկայական տալիս է գաւառական և քաղաքային դպրոցների մանկավարժական խորհուրդը:

Սուր նահանգական դատարանում սկսուեցաւ պետական բանկից 84,000 ռ. գողութեան գործի քննութիւնը, գողութեան մեջ մեղադրվում են Իրգի քաղաքացի Գրոմանը, երգուեալ հաւատարմատար Վանդալովսկու կինը, ագնուական Միլիանին և քրէական դեպարտամենտի նախկին քարտուղար Պոլոտորսկին:

ՊԻՐՈՏ. Երեկ, մինչև մարտի 1-ը կայանալէ, ժամանակաւորապէս խաղաղութեան դաշը ստորագրուեցաւ: Կարգաւորուեցաւ, որ եթէ մինչև այդ ժամանակ պայմանը չ'ստորագրուի, այն ժամանակ խաղաղութիւնը կ'երկարաձգուի: Բայց եթէ մինչև մարտի 1-ը ընդհատուին բանակցութիւնները, այն ժամանակ պատերազմական գործողութիւնները կարող են նորոգուել միայն տասն օրից յետոյ: Սերբիան

գուրս կը գայ բոլորապէս հողից զեկտմբերի 12-ին, իսկ բոլորապէս սերբիական հողից զեկտմբերի 15-ին: Սահմանադրի երկարութեամբ գժած է մի չեզոք զիծ երեք կիլոմետր լայնութեամբ: Երկու կողմն էլ վճռել են խաղաղութեան պայմանի բանակցութիւնների համար լիազօր իրաւունքներով անձինք նշանակել: ՓՍԻԶ. Մագազանկարի և Ֆրանսիայի մեջ խաղաղութիւնը կայացաւ:

10 ԴԵՔՏԵՄԲԵՐԻ
Երէք ամսային բաժնարկէք:
Լօնդօն 23¹/₃₂ և 23²³/₃₂ 23¹/₁₆
Համբուրգ 200¹/₄, 201¹/₄ և 200³/₄
Պարիզ 148¹/₄ և 249¹/₄ 248³/₄
Պոլսեմպերիալ 8 ռ. 31 կ. սակ.
Մաքս. կուպոն. 8 ռ. 33 կ. սակ.
Երմաթ . . . 1 ռ. 29 կ. սակ.
Բորսային դիս. 5 և 6¹/₄ %
Պետակ. բանկի 5% տոմսեր.
1-ին շրջանի 99 ռ. 62 կ. գն.
2-րդ » . 98 ռ. 87 կ. սակ.
3-րդ » . 98¹/₂ ռ. — կ. գն.
4-րդ » . 98¹/₂ ռ. — կ. գն.
5-րդ » . 98 ռ. 62 կ. սակ.
100 և 1000 արեւելեան փոխառութեան 5% տոմսեր.
1-ին շրջանի 97 ռ. 87 » սակ.
2-րդ » . 98 ռ. 12 կ. գն.
3-րդ » . 98 ռ. — կ. սակ.
Առաջին ներքին փոխառութեան 5% տոմսը գումարի տոմսեր. . . 228¹/₂ ռ. » սակ.
» 2-րդ 212³/₄ ռ. » սակ.
5¹/₂ % ընտանր 102¹/₂ ռ. » սակ.
Ոսկէ ընտանր . 178¹/₂ ռ. » սակ.

Խճարգեր-հրատարակիչ՝
ՍՊԱՆԻԱՐ ՍՊԱՆԻԱՐԱՆ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ՍՏԱՍՆԱԲՈՅԺ
Ի. Պ. ՖԵԴՈՏՈՎԸ
Ընդունում է հիւանդներին առաւօտեան 9 ժամից մինչև երեկոյեան 6 ժամը:
Գիտօրոգիա փողոց, Սարաջիկի նոր տանը:
10—2

ԴԵՍԵՔՏԵՄԲԵՐԻ ԵՐԹԵՆԻՎՈՒԹՅՈՒՆԸ «ԹԻՖԼԻՍ» ԿԱՅՄԱՐԱՆՈՒՄ.
Կա՛մքեր, որոնք ճանապարհէն զեկտմբերու կայարաններ ունեն:

Թ. Ֆիլիպից գուրս են դալին առաւօտեան. 8 ժամին վաղըկաւառ դալին են երեկոյեան 5 ժ. — 11 ըտդ. և 6 ժ. — 43 ըտդ. միջը վաղըկաւառից գուրս են գնում առաւօտեան 9 ժամին Թիֆլիս գալին են երեկոյեան ժամը 4 և 44 ըտդ. և ժ. 5—25 ըտդ:

3А 5 РУБЛЕЙ
ВЪ ГОДЪ СЪ ПЕРЕСЫЛКОЮ

50 №№ иллюстрированного журнала „Радуга“ съ безплатными приложениями.
25 №№ „Сцена“, органъ сценическаго искусства, до 200 страницъ.
25 №№ „Акордъ“, новости изъ музыкальнаго міра, 100 страницъ.
25 №№ „Нотъ“, до 40 пьесъ въ годъ, 100 страницъ.
12 №№ „Салонъ“, органъ обществённыхъ увеселёній, игръ, до 100 страницъ.
12 №№ „Парижскія моды“, дамскій модный журналъ.
1 великобланный стёбной календарь, исполненный 10 красками на золотомъ фонѣ.

И СВЕРХЪ ТОГО БЕЗПЛАТНАЯ ПРЕМІЯ „ЮДИОБЪ“

копія съ знаменитой картины художника Н. Зихеля, замѣчательна какъ по своему большому размѣру, такъ и по необыкновенно тонкому и изящному исполнению.
Подписная цѣна на журналъ „Радуга“ со всѣми безплатными преміями и приложениями съ пересылкой 5 рублѣй.
Допускается разсрочка: при подпискѣ 2 руб., затѣмъ 3 мѣсяца въ рядъ по 1 р.
Подписка принимается въ Москвѣ, Столешниковъ пер., д. Корзинкина, въ редакціи журнала „Радуга“.

5—1